

Həyat sevgilərlə, bəzən bu sevgilərdən yaranan sevinc və kədərlərlə doludur. Sevgi - bu müqəddəs hiss kimini xoşbəxt, kimini bədbəxt edir, kimi onu bir ömür doyunca yaşayır, kimi isə sevgi adlı yolçuluqda nəkam bir yolçuya çevrilir. Bu yolda görünən yalnız xatirələr və xeyallar olur.

1990-cı ilin 20 Yanvar faciəsi də minlərlə vətəndaşımızı nakam bir yoluñ yolcusuna çevirdi. O insanları ki, onlar ən ülvə sevgilərdən olan azadlığa qovuşmaq üçün neçə günlər idi ki, bir yola çıxmışdır. Bu yolda onları nələrin gözləməsindən isə xəbərsiz idilər. Heç ağıllarına da gəlmirdi əslində qarşıda onları gözləyənlər.

***

1990-cı ildə 70 il idı ki, əldə etdiyimiz müstəqilliyimizi zorla əlimizdən alıb bizi əsərət zəncirlərinə bənd etmişdilər. 70 il idı ki, sovet imperiyasının qurub-yaratdığı "böyük vətənin" bir parçasına çevrilmişdik. Bu 70 ildə nə planlar hazırlanmışdı. Hazırca da saxlanırdı ki, 15 müttəfiqdən biri başını qaldıran kimi bu planlar işe düşsün. Çünkü imperiyani qorumaq üçün yalnız güclərdən istifadə olunmalı idi. Qırğınlar töredilməli, ölkələrə hərbi texnikalar göndərilməli, nəyin bahasına olursa-olsun, onların başlarının qalxmasına imkan verilməmeli idi.

Azərbaycan isə tarixin müxtəlif dönenmlərində azad yaşamaq üçün mübarizəyə qalxmış, azad olmaq istəmiş, bunu çətinliklə əldə etsə də, elindən alınmış, azadlığı qan rənginə boyanmışdı. Elə həmin rəng də nə vaxtsa xalqın bu hislərinin yenidən alovlanmasına səbəb olacaqdı... ***

Yanvarın 19-dan 20-nə keçən gecə artıq aylar idı ki, azərbaycanlılar azadlıq hislərinin yənə də iller öncəki kimi alovlanması səbəbi ilə meydanlara çıxır, azadlıq mücadiləsinə qoşulurlar. Həmin gün isə bu mübarizənin qarşısını almaq üçün çoxdan bəri hazırlanınan plan həyata keçirilməli idi. Imperiyanın qanicən ordusu Bakıya girməli və azadlıq sözünü dilinə gətirən insanları susdurub getməli idi.

Planlaşdırılan kimi də oldu. Azadlıq meydanında minlərlə insanın üstüne tanklar, texnikalar yürüdüdü. Yaşlı, uşaq, gənc, qoca, qadın, kişi deyilmədi, bütün meydan, ətraf gülə yağışına tutuldu. Həmin gecə nə həyatlar susdu, nə arzular yarımqıq qaldı. Azadlıq meydanının azadlıq fədailəri bir gecənin qurbanına çevrildilər... ***

Onlar arasında faciədən 35 il keçməsinə baxmayaraq sinəmizi hələ də göynədən, ailələrinin teməli cəmi altı ay önce qoyulmuş İlham və Fərizə adlı gənclərimiz də vardi. Xeyr, Fərizə o meydanda deyildi. O meydandakı İlhamın, bəli, 6 ay önce ailə qurduğu İlhamın qəlbində idi.

İlham o gecə Azadlıq meyda-

İlham və Fərizə: bir sevgi hekayəsi

nina dostları ilə getmişdi. Lakin qəlbində Fərizəni də aparmışdı. Seçib sevdidi, ailə həyatı qurdüğü, bir ömür bir yerde yaşılanmağa söz verdiyi Fərizəni. Fərizə ona "getmə" demişdi. Lakin azadlıq eşqi də Fərizəyə olan sevgisi qədər ülvə olan İlham bu yoldan qala bilməmişdi. "Gedirəm, amma tez gələcəyəm, narahat olmayıñ", - deyərək, arxasında narahatlıqla baxan ana-bacısına, sevgilisine söz vermişdi. Lakin söz vermeklə deyil. O dəhşətli gecədən kim sağ-salamat çıxacağına söz vere bilərdi ki... Bu söz sadəcə bir təselli idi. Arxada narahat keçirənlərə verilən bir ümidi və təselli.

O gecə evlərdən bayırı çıxardıqlarını ölümə aparırdı. Bu ölüm yolçuluğunda yalnız təsadüf nəticəsində sağ qalmaq mümkün olardı. Bu mümkünklər isə mümkünsüzlərin içərisində idi. Onları qurtaran yalnız bir alın yazısı, tale payı ola bilərdi... ***

Fərizənin həmin gecə gözlərinə yuxu gedə bilərdimi? Əsla. Sanki ürəyinə dammışdı İlhamın geri qayıtmayacağı. Deyirlər axı, candan sevəndə olacaqlar sənə agah olur. Fərizə də İlham evdən çıxarkən ona agah olan bir hissə anasına "qoyma, ana, İlhamı getməyə qoyma", - demişdi. Lakin İlhamı saxlamaq olardımı? Biz axı İlham kimi minlərlə oğullarımızı görmüşük. Vətən sevdalı, torpaq məhəbbətli oğullarımızı. Onları nədən, haradan saxlasan da, Vətən, torpaq adı olan yerdən əsla saxlamaq mümkün deyil.

Azadlıq meydanına toplaşanlar da Vətənimiz üçün, onun azadlığı, müstəqilliyi, asılılıqdan qurtuluş yolu, azad yaşaması üçün toplaşmışdır. İlhamı Vətənin azadlığına gedən bu yoldan kim saxlaya bilərdi. Buna kimin gücü çatardı... ***

İlham addımlayındı... Qəlbində sevgilərlə addımlayındı. Vətən

üçün ölümə doğru addımladığını bilməsə də, ireliyə doğru dostları, tanışdıqları ilə birgə addımlayırdı. Onların hər birinin də qəlbində Vətəndən savayı sevgilər vardi: yar sevgisi, ata sevgisi, ana sevgisi, övlad sevgisi... Və yaşıamaq sevgisi...

Lakin o gecə qətlə yetirilən yüzlərle insanın ürəyində minlərlə belə sevgilər nöqtələndi. Tek Vətən sevgisindən başqa. Çünkü həmin an Vətən sevgisi bütün sevgiləri üstələmişdi. Ölümün bir addımlığında belə heç kim, heç bir qüvvə onu nöqtələyə bilməzdi. Elə buna görə də Vətən oğulları canlarından keçdilər, lakin Vətən üçün iradələrindən gönəmdilər. Şəhid oldular, yaralanıdalar, qazi oldular, "Vətən sağ olsun", - dedilər, bir addım da geri çəkilmedilər... ***

O gecə İlhamın da həyatına son nöqtəni qoydu. Lakin hələ evdəkiliər bundan xəbərsiz idi. Fərizə çox narahatlıq keçirirdi. Şəhərədək evdə o yana-bu yana var-gəl etmişdi. Saatlar ötür, lakin İlham qayıtmırıldı. Ağlına, ürəyinə gələn başına gəlmişdi. Dünəyalar qədər sevdidi həyat yoldaşı şəhid olmuşdu. Xəbərsizdi. Xəbərsizdi ki, gecə İlham ne qədər qan itirib, şam işığında əməliyyata alınıb, həkimlər nə qədər

cəhd göstərsələr də onu xilas edə bilməyib. Xəbərsizdi, hamı kimi, İlhamın ata-anası, bacıları, qardaşı kimi o da xəbərsizdi o qanlı gecənin sevdiyi insana nələr etdiyindən.

Səhər açılacaqmı? Fərizə tək bunu düşünürdü. Bu qara gecəni hansısa bir gün işığı aydınlaşacaqmı? "İlahi, açılsın səhər, bəlkə İlhamdan bir xəber getirər yeni səhər", - deyirdi, vurnuxurdu. Lakin saatlar bir-birini əvəz edir, saatın eqrəbləri öz dəyişməz ahəngi ilə eyni işi görməsi ilə artıq Fərizənin səbrini tükəndirirdi. O, İlhamda nə isə olduğunu artıq gün kimi aydın görürdü. Lakin bu fikirləri dərhal özündən kə-

qərarını hərəkətlərindən hiss edirlər, ona fikrindən vaz keçmək üçün yalvarırlar. Lakin Fərizə sanki kar olmuşdu. İlhamı bir da-ha görə bilməyəcək gözləri kor olmuşdu. Onu içindən gələn bir səs-2 aylıq körpəsinin səsi də yoldan qaytara bilməyəcəkdi.

Fərizə öz ailəsini İlhamın yanına daşıyırı. Bətnindəki körpəsi ilə İlhamda doğru yolçuluğa çıxırı. O, yalnız sevdiyinin yanında xoşbəxt ola bilərdi. Bətnindəki körpə yalnız İlhamın yanında doğula, dünyaya gələ bilərdi. İlhamı Fərizə də, körpəsi də tənha, yetim idi. Bu səbəbdən İlhamın yanında olmaqdan başqa çare görə bilmədi Fərizə. Özüne də, körpəsinə də qıydı. Düşmənin qıydığı İlhamda çatmaq, onun yanında olmaq üçün... ***

Elə həmin günlər İlham və Fərizə adlı bir dastan yarandı. Bir sevgi hekayəsi dastana çevrildi. Bu dastan indiyədək oxuduğumuz, tanış olduğumuz dastanlardan çox fərqli bir dastandır. Çünkü burada Vətən sevgisi bütün sevgilərdən yüksəkdə dayanır. İlhamın Vətənin azadlığı, müstəqilliyi uğrunda mübarizəyə qatılması, bu yolda mücadilə edərək şəhid olması və sevgili-həyat yoldaşı Fərizənin İlhamın yoxluğunda özünü var olmasını heç cür görə bilməməsi bu dastanı bütün dastanlardan fərqli edir. İndiyədək oxuduğumuz bütün dastanlardan...

30 iyun 1989-cu ildə qurulan bir azərbaycanlı ailəsi 6 ay sonra belə bir sonluqla nöqtələnir. İlham Vətən uğrunda, Fərizə İlham uğrunda, bətnindəki körpə isə həyatın amansızlığı uğrunda şəhid olurlar. İndi Şəhidlər xiyanabında 2 qəbirde 3 can uyuyur: bir ailənin 3 üzvü. İlham, Fərizə, bir də Vətən. Bəli, Vətən qoyuram onların övladlarının adını. Çünkü Vətən uğrunda mübarizənin övladıdır o. Çünkü Vətən yolunda ölümün gözünün içində dik baxan, gəncliyindən, həyatından keçən atanın övladıdır. Vətənin Vətən adlı övladıdır.

Fərizə isə Azərbaycan qadının ümumiyyətli obrazıdır. Şəhid anası, şəhid yoldaşı obrazıdır. Oğlu şəhid olmuş qarayayıq, saçları aqappaq olan analarımızın, əri şəhid olmuş, saçının bir tərəfini aq, bir tərəfini qara hörüb övlad böyüdən qadınlarımızın obrazıdır. Nişanlısı, sevgilisi Qarabağ mühəribələrində, ölkəmizin ərazi bütövlüyü uğrunda gədən savaşlarda şəhid olan, qəlbərinə ömürlük bir düyün vurulan qızlarımızın obrazıdır. Bütün oxuduğumuz dastanlardakı qadın obrazlarından fərqli bir obrazdır. Elə bunun üçün də 30 iyun Azərbaycanda Sevgililər günüdür. Qoy bütün ailələrimiz bələcə, Vətən sevgisi ilə qurulsun. Biz var olduğca Vətənimizi şəhidlərimiz, qazılərimiz kimi qoruyaq. Onların hər biri genç nəsilərə nümunədir. Gənclərimizin onlardan əzx etməli çox məqamlar var.

Axşamdan bəri sükutda olan Fərizə 20 Yanvar "hədiyyəsini" alır o səhər. O hədiyyə Fərizənin gəncliyini alır, ona vaxtsız bir qocalıq bəxş edir. Xəyallarını, arzularını, istəklərini alır, yerinə bütün sualları, istəkləri sükutla qarşılıqla kimi bir durğunluq verir. Bir andaca dünyası başına yixılan Fərizə artıq heç nə düşünür. Sadəcə İlhamın yanında olmaqdan başqa heç nə...

Fərizəni aldığı qərardan heç kim döndərə bilmir. Evdə onun